

ศึกษาวิเคราะห์ศีลวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัย

A Study and Analysis of the Moral Precepts and Monastic Practices of Khruba Siwichai

พระเอกชัย เตชวโร (กันทะทอน)^{1*} ไพรินทร์ ฌ วันนา² พระครูโกวิทธรธาดา³Phra Ekachai Techavaro (Kanthathon)^{1*} Phairin Na Wanna² Phra Khru Kowit Atthawathi³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศีลวัตรที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาศีลวัตรของครูบาศรีวิชัย 3) วิเคราะห์ศีลวัตรของครูบาศรีวิชัย โดยเป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 รูป/คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ในพระพุทธศาสนาเถรวาท “ศีล” หมายถึง ข้อปฏิบัติทางกายและวาจาเพื่อความเรียบร้อยทางศีลธรรม ส่วน “วัตร” หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันของพระภิกษุ ซึ่งรวมถึงกิจวัตรต่าง ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของพระวินัย เช่น การบิณฑบาต การฉันอาหาร การทำวัตรสวดมนต์ ฯลฯ ศีลวัตรจึงเป็นรากฐานของไตรสิกขา

2. ครูบาศรีวิชัย เป็นพระมหาเถระผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็น “นักบุญแห่งล้านนา” เนื่องจากมีบทบาทสำคัญ ทั้งในด้านการก่อสร้างบูรณะวัดวาอาราม และการดำเนินชีวิตอย่างเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ศีลวัตรของท่านจึงถือเป็นต้นแบบสำคัญที่สะท้อนคุณลักษณะของพระผู้ประพฤติดีประพฤติดุขในพระพุทธศาสนาเถรวาท ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างแห่งพระสงฆ์ที่ยึดมั่นในไตรสิกขา ทั้งศีล สมาธิ และปัญญา

3. การวิเคราะห์จะประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ ด้านพระวินัย ท่านยึดมั่นในพระวินัย 227 ข้ออย่างเคร่งครัด ด้านจริยวัตรส่วนตัว ท่านถืออุฏคัตถ์หลายประการ เช่น ฉันทะมัจฉะ ไข้ผ้าบังสุกุล ปลีกวิเวก และไม่รับเงินทอง ด้านการประยุกต์ใช้ศีลวัตรเพื่อพัฒนาสังคม ท่านนำศีลวัตรมาใช้ในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา เช่น การสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ และการบูรณะวัดร้าง โดยถือเป็นการเผยแผ่ธรรมผ่านการกระทำตามหลัก “ธรรมทาน” อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ครูบาศรีวิชัย, วัตร, ศีล

Abstract

The objectives of this research were: 1) study the disciplinary and moral conduct (sīla-vatta) as found in Theravāda Buddhism 2) examine the sīla-vatta of Khruba Sriwichai 3) analyze Khruba Sriwichai's sīla-vatta. The study employed qualitative research methodology, combining documentary research with in-depth interviews conducted with ten experts. The data were analyzed and presented systematically.

The results of this research found that:

1. In Theravāda Buddhism, sīla refers to the regulation of bodily and verbal actions in accordance with moral principles, while vatta denotes the prescribed monastic routines or practices in a monk's daily life. These include practices such as alms-rounds, taking meals, and chanting, which are part of the Vinaya discipline. The integration of sīla and vatta forms the foundation of the Threefold Training (sikkhā): morality, concentration, and wisdom.

2. Khruba Sriwichai is revered as a great Lanna monk and often referred to as “The Saint of Lanna” for his profound contributions to monastic and community development. He exemplified strict adherence

^{1,2,3} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

^{1,2,3} Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

* Author E-mail: ctapuling@gmail.com

to the monastic code and lived a life firmly grounded in Dhamma and Vinaya. His sīla-vatta is regarded as a model of ideal monastic behavior in Theravāda Buddhism, embodying the Threefold Training in practice.

3. The analysis of his sīla-vatta reveals three major dimensions: (a) Vinaya discipline—Khruba Sriwichai strictly observed the 227 monastic rules; (b) personal ascetic practices—he observed several dhutaṅga practices, including eating one meal per day, wearing robes made from discarded cloth, living in solitude, and refusing monetary offerings; and (c) social application—he employed his sīla-vatta as a means of revitalizing the Buddhist faith through actions such as building roads (e.g., to Doi Suthep) and restoring abandoned temples, representing a true embodiment of dhamma-dāna (the giving of Dhamma through deeds).

Keywords: Khruba Siwicha, Vatta (Monastic practices), Sīla (Moral precepts)

บทนำ

พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อหลักคำสอนด้าน “ศีล” และ “วัตร” ในการดำรงชีวิต ทั้งในระดับบรรพชิตและคฤหัสถ์ ศีลเป็นหลักธรรมที่เน้นการควบคุมกายและวาจาให้อยู่ในความเรียบร้อย ส่วนวัตรหมายถึงแนวปฏิบัติที่เป็นกิจวัตรในชีวิตประจำวันของพระภิกษุ เช่น การบิณฑบาต การฉันอาหาร และการสวดมนต์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2546) สำหรับคฤหัสถ์นั้น ศีล 5 หรือเบญจศีลเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานที่ช่วยส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติและเอื้อต่อการพัฒนาจิตใจ

“ศีล” หมายถึง ข้อบัญญัติในพระพุทธศาสนาที่กำหนดแนวทางการประพฤติทางกายและวาจาให้เรียบร้อย เป็นระเบียบ และเว้นจากความชั่วทั้งปวง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยทั้งในระดับบุคคลและสังคมโดยรวม ศีลสามารถจำแนกได้เป็น 3 ระดับ คือ จุลศีล มัชฌิมศีล และมหาศีล อีกทั้งยังจำแนกตามฐานะของผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ศีลสำหรับคฤหัสถ์ และศีลสำหรับบรรพชิต สำหรับคฤหัสถ์นั้น ศีลพื้นฐานที่นิยมปฏิบัติ ได้แก่ ศีล 5 และศีล 8 ซึ่งมุ่งส่งเสริมคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เมื่อพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้และประกาศพระธรรม ทรงบัญญัติศีลขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการฝึกตนอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดประสงค์เพื่อขจัดอาสวะ ป้องกันโทษ และดำรงพระสัทธรรมให้มั่นคง ศีลของบรรพชิตจึงมีจำนวนมากขึ้น ได้แก่ ศีล 227 ข้อของพระภิกษุ ศีล 311 ข้อของพระภิกษุณี และศีล 10 ข้อของสามเณร สำหรับคฤหัสถ์ที่มุ่งพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น เช่น อุบาสก อุบาสิกา จะนิยมปฏิบัติศีล 8 หรืออุโบสถศีลในวันพระ และวันสำคัญทางศาสนา (ณัฐพงศ์ ดวงแก้ว, 2559)

ครูบาเจ้าศรีวิชัยนับเป็นพระมหาเถระผู้มีวัตรปฏิบัติอันเคร่งครัด ท่านยึดมั่นใน “ปาริสุทธศีล 4” ได้แก่ ปาติโมกขสังวรศีล อินทริยสังวรศีล อาชีวปาริสุทธศีล และปัจฉยสันนิสิตศีล ท่านนำพระธรรมวินัยของพระพุทธองค์มาปฏิบัติอย่างจริงจังตลอดชีวิต แม้จะต้องเผชิญกับข้อกล่าวหาหลายครั้ง แต่ก็ได้รับการพิจารณาว่าไม่ละเมิดพระวินัย หากแต่เป็นผลจากความขัดแย้งทางการบริหารคณะสงฆ์ท้องถิ่น อย่างไรก็ตามครูบาเจ้าศรีวิชัยเป็นพระมหาเถระผู้ได้รับการยอมรับจากสมเด็จพระมหาสมณเจ้าว่าเป็นผู้ปฏิบัติและดำรงตนตามพระธรรมวินัยอย่างมั่นคง แม้ว่าท่านจะต้องเผชิญกับข้อกล่าวหาและอภิกรรมทางสงฆ์ถึงสามครั้ง ท่านก็ยังคงรักษา “ปาริสุทธศีล 4” ไว้อย่างบริสุทธ์ ได้แก่ 1) ปาติโมกขสังวรศีล การสำรวมในพระปาติโมกข์ 2) อินทริยสังวรศีล การควบคุมอินทริยทั้งหกด้วยสติ 3) อาชีวปาริสุทธศีล การเลี้ยงชีพอย่างสุจริต และ 4) ปัจฉยสันนิสิตศีล การพิจารณาการใช้สอยปัจจัย 4 อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านอินทริยสังวรศีล ครูบาเจ้าศรีวิชัยเน้นการควบคุมอายตนะทั้งหกด้วยสติรู้เท่าทันการกระทบของอารมณ์ ไม่ปล่อยให้ความยินดีหรือยินร้ายครอบงำจิตใจ เมื่อประสบกับรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส หรือธรรมารมณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2557) ส่วนในด้านอาชีวปาริสุทธศีล ท่านปฏิเสธการแสวงหาทรัพย์สินโดยมิชอบ ไม่หลอกลวงหรือเบียดเบียนเพื่อยังชีพ ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของภิกษุผู้ดำรงตนในกรอบพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง

ภายหลังจากการสอบสวนโดยคณะกรรมการสงฆ์ พบว่าครูบาเจ้าศรีวิชัยมิได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา อีกทั้งการลงโทษโดยเจ้าคณะในบางกรณีถือว่าเกินควร จึงมีคำสั่งให้ปล่อยท่านกลับสู่ภูมิลำเนา (พระอานันท์ พุทธธัมโม, 2537) เหตุการณ์ดังกล่าวกลับยิ่งเสริมสร้างความศรัทธาในหมู่พุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะในภาคเหนือ ท่านจึงได้รับการยกย่องอย่างสูง และได้รับสมญานามว่า “ตนบุญแห่งล้านนา”

วัตรปฏิบัติอันเคร่งครัดของครูบาเจ้าศรีวิชัย กลายเป็นแบบอย่างของการบำเพ็ญศีลบารมีอย่างมั่นคง ซึ่งภิกษุและสามเณรสามารถนำไปศึกษาและปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในยุคสมัยที่สังคมเผชิญกับความเร่งรีบและความไม่มั่นคงทางจิตใจ การเรียนรู้หลักธรรมในปาริสุทธิศีล 4 และจริยวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัย จึงสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อฟื้นฟูคุณธรรม เสริมสร้างความสงบในตน และความดีงามในสังคมร่วมสมัยได้อย่างยั่งยืน

ครูบาเจ้าศรีวิชัย จึงถือเป็นพระมหาเถระผู้เคร่งครัดในพระธรรมวินัยอย่างยิ่ง ท่านดำรงตนตาม “ปาริสุทธิศีล 4” ได้แก่ ปาติโมกขสังวรศีล อินทริยสังวรศีล อาชีวนปาริสุทธิศีล และปัจฉยสันนิตศีล แม้จะเผชิญกับข้อกล่าวหาและอธิกรณ์ถึงสามครั้ง ท่านยังคงยึดมั่นในวัตรปฏิบัติอย่างไม่หวั่นไหว และได้รับการยอมรับว่าไม่ละเมิดพระวินัย หากแต่เป็นผลจากความขัดแย้งเชิงโครงสร้างในคณะสงฆ์ท้องถิ่น (กาญจนฉายา, 2547; พระอานันท์ พุทธธัมโม, 2537) วัตรปฏิบัติของครูบาศรีวิชัยไม่เพียงสร้างศรัทธาในภาคเหนือเท่านั้น แต่ยังเป็นแบบอย่างของการบำเพ็ญศีลบารมีอันมั่นคง โดยเฉพาะ “อินทริยสังวร” และ “อาชีวนปาริสุทธิ” ที่ท่านปฏิบัติด้วยสติและความบริสุทธิ์ทางอาชีพ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงตนในพระธรรมวินัย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาศีลวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัยในเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางประยุกต์หลักศีลธรรมในการดำเนินชีวิต และเสริมสร้างคุณธรรมในสังคมปัจจุบันที่กำลังเผชิญวิกฤตทางจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศีลวัตรที่ปรากฏในพระพุทธานุสาเถรภาพ
2. เพื่อศึกษาศีลวัตรของครูบาศรีวิชัย
3. เพื่อวิเคราะห์ศีลวัตรของครูบาศรีวิชัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews)

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ศีลวัตรที่ปรากฏในพระพุทธานุสาเถรภาพ และศีลวัตรของครูเจ้าศรีวิชัยจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากพระไตรปิฎก หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ

2. การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (In-depth interviews) จำนวน 15 รูป/คนแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม จำนวน 15 คน ได้แก่

2.1 พระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน	จำนวน 5 รูป
2.2 นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม	จำนวน 5 รูป/คน
2.3 นักปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน 3 คน
2.4 ผู้นำท้องถิ่น	จำนวน 2 คน

3. ข้อมูลทั้งหมดได้รับการวิเคราะห์ด้วยวิธี การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยเน้นการตีความจากข้อความที่ปรากฏในเอกสารและบทสัมภาษณ์ พร้อมจัดกลุ่มประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอในรูปแบบ การพรรณนา (Descriptive presentation) สนับสนุนด้วยการอ้างอิงคำพูดสำคัญและหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ศีลภาวนาวิเคราะห์ศีลวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัย ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เพื่อศึกษาศีลวัตรที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ในพระพุทธศาสนาเถรวาท “ศีล” หมายถึง ข้อปฏิบัติทางกายและวาจาเพื่อความเรียบร้อยทางศีลธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตและปัญญา ส่วน “วัตร” หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวันของพระภิกษุ ซึ่งรวมถึงกิจวัตรต่าง ๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของพระวินัย เช่น การบิณฑบาต การจำวัด การฉันอาหาร การทำวัตรสวดมนต์ ฯลฯ ในบริบทของพระสงฆ์ “ศีลวัตร” จึงหมายถึง แนวทางการปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดตามพระวินัยทั้งในระดับศีล 227 ข้อ และการยึดถือวัตรปฏิบัติพิเศษ (วัตรเคร่งหรือธุดงค์วัตร) เพื่อฝึกฝนตนเองและเป็นแบบอย่างทางธรรมแก่สาธุชน

ศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาทศีลแบ่งเป็นหลายระดับตามฐานะของผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ศีล 5 สำหรับคฤหัสถ์ทั่วไป ศีล 8 สำหรับผู้ถือศีลในวัณโบล หรือผู้เฝ้าในทางธรรม ศีล 10 สำหรับสามเณร ศีล 227 ข้อสำหรับพระภิกษุ นอกจากนั้น พระวินัยปิฎกได้จำแนกศีลของพระภิกษุออกเป็นหมวด ๆ เช่น ปาราชิก สังฆาติเสส อนินย นิสสัคคียปาจิตติย ฯลฯ ซึ่งเป็นข้อบัญญัติเพื่อควบคุมพฤติกรรมของพระสงฆ์ให้ดำรงอยู่ในความเรียบร้อย สมควรแก่สมณสาธูป

วัตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท “วัตร” หรือ “วัตรปฏิบัติ” หมายถึง กิจวัตรและข้อวินัยที่พระภิกษุปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เช่น การบิณฑบาต เป็นการฝึกสติ ความอ่อนน้อม และการละความยึดติดในสิ่งของการสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น เป็นการรักษาสติและศรัทธา การธุดงค์ (ธุดงค์วัตร 13 ข้อ) เป็นการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อกำจัดกิเลส วัตรเหล่านี้ส่งเสริมการดำเนินชีวิตในแนวทางที่มุ่งสู่ความพ้นทุกข์ และเป็นเครื่องมือเสริมศีลให้มั่นคงยิ่งขึ้น ความสำคัญของศีลวัตรในพระพุทธศาสนาเถรวาทศีลวัตรเป็นรากฐานของไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) การศึกษาศีลวัตรจึงมีเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจแนวทางการฝึกตนในรูปแบบที่เป็นระบบและใช้ได้จริงในบริบทของสังคมและฆราวาส อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้ศึกษาเห็นคุณค่าของพระวินัยอันเป็นรากฐานของพระพุทธศาสนา

2. การศึกษาศีลวัตรของครูบาศรีวิชัย พบว่า โดยครูบาศรีวิชัย ถือเป็นพระมหาเถระผู้มีบทบาทสำคัญต่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในล้านนา โดยเฉพาะในช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรมในสมัยรัชกาลที่ 5-7 ศีลวัตรของครูบาศรีวิชัยแสดงออกผ่านลักษณะสำคัญหลายประการ ได้แก่

2.1 ความเคร่งครัดในพระวินัย ท่านครูบาศรีวิชัยถือเคร่งต่อพระวินัยอย่างเคร่งครัด โดยไม่ยอมประนีประนอมแม้ในรายละเอียดเล็กน้อย เช่น การไม่รับของที่สงฆ์ไม่ควรรับ การไม่รับกิจนิมนต์ที่ไม่เหมาะสม และการปฏิเสธกิจกรรมที่แผ่ผลประโยชน์ทางโลก

2.2 การบำเพ็ญเพียรภาวนา ท่านเน้นการเจริญสมณะและวิปัสสนาเป็นกิจวัตรในชีวิตประจำวัน มักจำพรรษาในสถานที่สงบ และมุ่งหมายต่อการหลุดพ้นมากกว่าการสั่งสมลาภสักการะ

2.3 ความมกน้อย สันโดษ วัตรปฏิบัติของครูบาศรีวิชัยเป็นไปตามหลักอภายนัย ท่านสวมจีวรอย่างเรียบง่าย ใช้ของเท่าที่จำเป็น ไม่ยึดติดในวัตถุ ไม่สะสมทรัพย์ หรือบริหารเกินควร

2.4 การสงเคราะห์ชาวบ้านด้วยหลักธรรม แม้ท่านจะปลีกวิเวก แต่ก็ให้ความสำคัญกับการเผยแผ่ธรรมะ โดยใช้การสร้างวัด การซ่อมแซมศาสนสถาน และการพัฒนาชุมชนเป็นสื่อในการขัดเกลาจิตใจของประชาชน

2.5 อุดมการณ์ในการรักษาความบริสุทธิ์ของพระศาสนา ท่านปฏิเสธการรับตำแหน่งหรือยศศักดิ์ และต่อต้านพฤติกรรมของพระสงฆ์ที่คลาไคลเลื่อนจากพระวินัย ส่งผลให้ท่านถูกจับสึกหลายครั้ง แต่ยังคงยืนหยัดในอุดมการณ์ของตนจนวาระสุดท้าย

3. วิเคราะห์ศีลวัตรของครูบาศรีวิชัย พบว่า ศีลวัตรของครูบาศรีวิชัย จำเป็นต้องพิจารณาทั้งในมิติ 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) ด้านพระวินัย 2) ด้านจริยวัตรส่วนตัว 3) ด้านการประยุกต์ใช้ศีลวัตรเพื่อพัฒนาสังคม

3.1 ศีลวัตรในมิติพระธรรมวินัย (วินัยปิฎก) ครูบาศรีวิชัยมีความเคร่งครัดในพระวินัยอย่างสูง โดยยึดหลัก ปาติโมกข์ 227 ข้อ เป็นแนวทางหลักในการดำรงตน การไม่ยอมรับตำแหน่ง ยศศักดิ์ หรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่อาจกระทบต่อความเป็นสมณะ คือ การแสดงจุดยืนต่อ “วิถีแห่งนักบวช” อย่างแท้จริง อันสอดคล้องกับหลักสิกขาบท ในพระวินัยปิฎก “ครูบาศรีวิชัยถือพระวินัยอย่างเข้มงวด แม้แต่ในเรื่องที่พระสงฆ์ทั่วไปถือเป็นเรื่องเบา

3.2 ศีลวัตรในมิติของจริยวัตรส่วนตัว (อุตงควัตร-สมณวัตร) ครูบาศรีวิชัยถืออุตงควัตรหลายประการ ได้แก่ ฉันทมือเดียว ไม่รับเงินทอง ใช้ผ้าบังสุกุล ปลีกวิเวกอยู่ป่า และเดินธุดงค์ เพื่อฝึกตนให้ห่างจากกิเลส ซึ่งเป็นวัตรที่สงวนไว้สำหรับพระผู้ปรารถนาความหลุดพ้นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังพบว่าท่านยึดถือวัตรของ พระป่าธุดงค์ ที่มีรากฐานจากธรรมวินัยสมัยพุทธกาล สะท้อนถึงการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย เน้นการฝึกจิตใจ และสละโลกียวิสัย

3.3 ศีลวัตรในมิติการพัฒนาสังคมและศาสนา แม้จะถือวัตรอย่างเคร่งครัด แต่ครูบาศรีวิชัยกลับมีบทบาทสูงในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในล้านนา ผ่านการก่อสร้างวัดและศาสนสถาน การสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ และการบูรณะวัดร้างในชนบท ซึ่งท่านดำเนินการภายใต้หลัก “ธรรมทาน” คือการให้ธรรมะเป็นทานอันยิ่ง

ท่านยึดมั่นในหลัก พุทธธรรมเชิงปฏิบัติ และเผยแผ่ธรรมะอย่างมีพลัง โดยไม่ละทิ้งหลักศีลวัตรท่ามกลางแรงกดดันจากคณะสงฆ์บางฝ่ายที่ไม่เข้าใจแนวปฏิบัติของท่าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ศีลวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ศีลวัตรในเชิงพระพุทธศาสนาเถรวาท และลงลึกถึงการปฏิบัติของครูบาเจ้าศรีวิชัย ทั้งในระดับส่วนบุคคลและบทบาทต่อสังคม ผลการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นอภิปรายสำคัญดังต่อไปนี้

1. ศีลวัตรในพระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่าในพระพุทธศาสนาเถรวาท “ศีลวัตร” หมายถึงแนวทางการปฏิบัติที่ครอบคลุมทั้งศีล (วินัยกายวาจา) และวัตรปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นพื้นฐานของไตรสิกขา การศึกษาศีลวัตรจึงไม่ใช่เพียงการท่องจำข้อห้าม แต่คือการเข้าใจระบบการฝึกตนเพื่อความพ้นทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2557) ผลวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ พระอุบล กตปุญโญ ที่เสนอว่า ศีลมีคุณค่าในการสร้างความมั่นคงของจิตใจ และเป็นเครื่องมือที่ยั่งยืนกิเลสในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับข้อค้นพบของ พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติขโย (ไชยสมศรี) (2550) ที่วิเคราะห์ว่า ศีล 5 เป็นกลไกการควบคุมทางสังคมทั้งภายในและภายนอก โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรมอย่างลึกซึ้งในจิตใจ

2. ศีลวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัย พบว่า ครูบาเจ้าศรีวิชัยได้รับการยอมรับว่าเป็นพระมหาเถระผู้ยึดมั่นในปาริสุทธิสีล 4 และพระวินัย 227 ข้ออย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในงานของ พระมหาบุญทำ ชุตินธโร (2561) ที่กล่าวถึงอานิสงส์ของการรักษาศีลว่า นำไปสู่การพัฒนาตนและการอยู่ร่วมในสังคมได้อย่าง

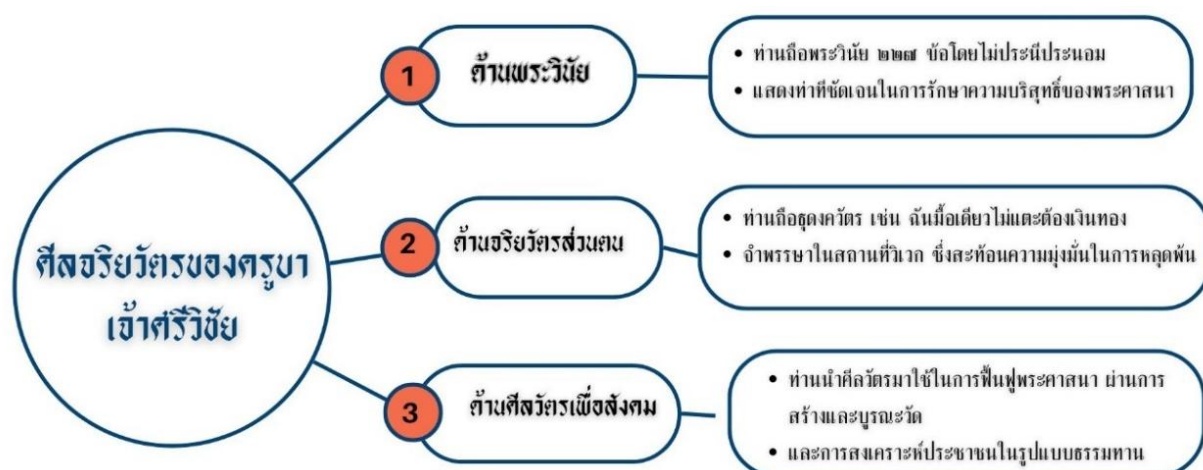
สมดุล ท่ามกลางสังคมที่มีค่านิยมเบี่ยงเบนจากหลักธรรม ท่านยังยืนหยัดในอุดมการณ์ของสมณะโดยไม่ยอมรับตำแหน่งหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่อาจทำลายความบริสุทธิ์แห่งศาสนา สำหรับวัตรปฏิบัติของครูบาเจ้าศรีวิชัยที่เน้นธุดงค์วัตร เช่น การฉันมื้อเดียว การใช้ผ้าบังสุกุล การอยู่ป่าปลีกวิเวก และการไม่รับเงินทอง สอดคล้องกับแนวทางของพระธุดงค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ที่มุ่งฝึกจิตให้หลุดพ้นจากกิเลส งานของพุทธทาสภิกขุ (2545) ได้เสนอไว้อย่างชัดเจนว่า ธุดงค์วัตรเป็นวิถีที่พระผู้ปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจะต้องถือเป็นแนวทางดำรงชีวิต ซึ่งการที่ครูบาเจ้าศรีวิชัยประพฤติธุดงค์วัตรโดยไม่ย่อท้อ กลับยิ่งเสริมความศรัทธาของพุทธบริษัท

3. วิเคราะห์ศีลวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัย พบว่า แม้จะเป็นพระผู้เคร่งวัตร ครูบาเจ้าศรีวิชัยกลับมีบทบาทโดดเด่นในการพัฒนาสังคม โดยใช้การสร้างวัด การบูรณะศาสนสถาน และการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ เป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมในรูปแบบ “ธรรมทาน” (ปริญา ตันสกุล, 2531) ความสมดุลระหว่างวัตรเคร่งและการเข้าถึงประชาชนนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระวิญญู ฐิริปัญโญ (2558) ที่กล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุมรรคมีชัยเพียงเพื่อการพ้นทุกข์ส่วนตน แต่ยังสามารถเป็นพลังสร้างสรรค์ให้กับสังคมได้ด้วย

กล่าวโดยสรุป ศีลวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัยเป็นกรณีตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการประพฤติธรรมอย่างเคร่งครัดในบริบทสังคมไทย ทั้งในระดับส่วนบุคคลและสาธารณะ ท่านไม่เพียงเป็นต้นแบบของพระสงฆ์ที่ยึดมั่นในพระวินัย แต่ยังแสดงให้เห็นว่าศีลวัตรสามารถเป็นพลังในการพัฒนาสังคมและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ศีลวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัย” ผู้วิจัยได้แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

อธิบายองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ด้านพระวินัย (วินัยปิฎก) ครูบาเจ้าศรีวิชัยมีความเคร่งครัดต่อพระวินัยเป็นอย่างยิ่ง โดยยึดถือสิกขาบท 227 ข้ออย่างไม่ประนีประนอมแม้ในรายละเอียดเล็กน้อย การปฏิเสธการรับตำแหน่ง ยศศักดิ์ หรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่อาจบั่นทอนสมณสาธูป สะท้อนให้เห็นถึงความแน่วแน่ในการธำรงไว้ซึ่งความบริสุทธิ์ของพระศาสนา การแสดงท่าทีอย่างชัดเจนดังกล่าวมิได้เป็นเพียงการยึดหลักส่วนตัว หากแต่เป็นการสื่อสารต่อหมู่สงฆ์และสาธุชนว่า “พระธรรมวินัย” คือแก่นแกนของการดำรงตนในสมณเพศ

2. ด้านจริยวัตรส่วนตัว (ธุดงค์วัตร-สมณวัตร) ครูบาเจ้าศรีวิชัยถือธุดงค์วัตรอย่างเคร่งครัด เช่น ฉ้นเพียงวันละมือ ใช้ผ้าบังสุกุล แสวงหาความสงบในที่วิเวก ไม่แตะต้องเงินทอง และไม่สะสมบริวารเกินความจำเป็น ซึ่งล้วนเป็นการฝึกฝนเพื่อสลัดความยึดมั่นในโลภีวิสัย การดำเนินชีวิตเช่นนี้แสดงให้เห็นถึง “ความมกน้อย สันโดษ” อันเป็นหลักอภายนัยในพุทธธรรม และเน้นย้ำว่าการปฏิบัติธรรมมิใช่เพียงการศึกษาทางทฤษฎี หากแต่ต้องลงมือฝึกตนด้วยความเพียรอย่างต่อเนื่อง

3. ด้านการประยุกต์ศีลวัตรเพื่อพัฒนาสังคม แม้ครูบาเจ้าศรีวิชัยจะถือวัตรเคร่งในทางปลีกวิเวก แต่ท่านกลับมีบทบาทอย่างสูงในการเผยแผ่ธรรมะและฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในภาคเหนือ ท่านนำหลักศีลวัตรมาใช้ในการสร้างวัด ซ่อมแซมศาสนสถาน และพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ ซึ่งมีได้เป็นเพียงการก่อสร้างเชิงกายภาพ แต่คือการสร้าง “ถนนแห่งศรัทธา” ให้ประชาชนเข้าถึงพระธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ส่งเสริมวัดที่มีรูปแบบการปฏิบัติตามแนวทางของครูบา ให้เป็น “ต้นแบบวัดวัตรเคร่ง” หรือ “วัดศีลวัตรเพื่อสังคม” เพื่อเป็นต้นแบบของวัดในสังคมไทยร่วมสมัย

1.2 สนับสนุนการจัดนิทรรศการ จัดเวทีเสวนา หรือ เทศกาลวัฒนธรรมทางธรรม เช่น “วันครูบาศรีวิชัย” เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและศรัทธาในหลักธรรม

1.3 สนับสนุนงานวิจัยต่อยอดในด้านการศึกษาชีวประวัติ แนวคิด และวัตรปฏิบัติของครูบาเจ้าศรีวิชัย เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ในบริบทพุทธศึกษาไทย

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาศีลวัตรกับการพัฒนาผู้นำทางจิตวิญญาณในสังคมไทย”

2.2 ควรทำวิจัยเรื่อง “ศึกษามุมมองของพุทธศาสนิกชนต่อศีลวัตรของพระสงฆ์”

2.3 ควรทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาศีลวัตรกับการสร้าง ภูมิคุ้มกันจริยธรรม ในยุคดิจิทัล”

เอกสารอ้างอิง

กาญจนฉายา. (2547). *ครูบาเจ้าศรีวิชัย: นักบุญแห่งล้านนา*. สำนักพิมพ์คำเมือง.

ณัฐพงศ์ ดวงแก้ว. (2559). *ศีลในพระพุทธศาสนาเถรวาท: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคฤหัสถ์และบรรพชิต*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ปริญญา ต้นสกุล. (2531). *ครูบาศรีวิชัย: ตำนานนักบุญแห่งล้านนา*. สำนักพิมพ์สยาม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 12). โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557). *พุทธธรรม (ฉบับปรับขยาย)* (พิมพ์ครั้งที่ 39). โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเกรียงศักดิ์ กิตติขโย (ไชยสมศรี). (2550). *ศึกษาวิเคราะห์หลักศีล 5 ที่มีผลกระทบต่อการกระบวนการควบคุมทางสังคม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ดีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญทำ ชูตินธโร. (2561). *อานิสงส์ของการรักษาศีล: ศึกษาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- พระวิญญู ฐริปณโณ. (2558). ศึกษาการบำเพ็ญบารมีและการบรรลุธรรมของพระนาลกเถระ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ วิทยาศาสตรบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <http://br.mcu.ac.th/userfiles/file/thesis/วิปัสสนาภาวนา/2558/21.pdf>
- พระอานันท์ พุทธธัมโม. (2537). ชีวิตประวัติและจริยวัตรของครูบาเจ้าศรีวิชัย. วัดบ้านปาง.
- พุทธทาสภิกขุ. (2545). ธุดงค์วัตร: วิธีพระผู้มุ่งสู่ความหลุดพ้น. ธรรมสภา.

